Regionrådsberedningen

SKRIVELSE
2022-01-12

RS 2021-0771

Regionstyrelsen

# Yttrande över Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

Föredragande regionråd: Irene Svenonius

## Ärendebeskrivning

Utbildningsdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över remissen Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65).

## Förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65).

## Regionrådsberedningens motivering

I Stockholms län finns i många avseenden goda förutsättningar för banbrytande och framgångsrik forskning. I länet finns flera lärosäten i internationell toppklass, ett innovativt näringsliv och ett hälso- och sjukvårdssystem med god kvalitet som innehåller ett av världens bästa sjukhus. Utöver detta finns i Stockholm dessutom och såväl regional som nationell forskningsinfrastruktur, där centrum som SciLifeLab inneburit en viktig förstärkning för flera delar av den kliniska forskningen. Regionrådsberedningen är positiva till utredningens förslag att förtydliga KTHs samordningsansvar för centrumet.

Region Stockholm har som uttalad målsättning att bli en av världens fem främsta regioner för forskning inom livsvetenskaper och har för detta antagit en regional strategi för Life Science. Ett aktivt samarbete mellan praktik, akademi och näringsliv är en uttalad nyckelfaktor i att förverkliga denna målsättning och regionrådsberedningen välkomnar givet detta det föreslagna tydliggörandet av Vinnovas mandat att bidra till näringslivets uppbyggnad och användning av forskningsinfrastruktur.

Regionrådsberedningen instämmer även i regiondirektörens yttrande kring utredningens identifierade behov av samordning av understödjande digitala forskningsinfrastrukturer. Som påpekat i tjänsteutlåtandet riskerar dock

utredningens avgränsning av forskningsdata, och valet att inte inkludera regional forskningsinfrastruktur, i att viktiga aspekter förbises.

**Beslutsunderlag**

1. Regiondirektörens tjänsteutlåtande
2. Sammanfattning Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)
3. Karolinska Universitetssjukhusets yttrande den 21 november 2021

Irene Svenonius

*Regionledningskontoret*
Kristin Blidberg

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2021-12-17

RS 2021-0771

Regionstyrelsen

# Yttrande över Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

## Regionledningskontorets förslag till beslut

Regionrådsberedningen föreslår att regionstyrelsen beslutar följande.

> Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande över Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65).

## Sammanfattning

Utbildningsdepartementet har genom remiss bjudit in Region Stockholm att yttra sig över remissen Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65).

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag om utveckling av organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur på nationell nivå. I uppdraget ingick att lämna förslag på hur ett system för nationell prioritering av forskningsinfrastruktur kan utformas.

Utredningen föreslår att systemet för styrning och prioritering av nationell forskningsinfrastruktur bör utvecklas och förnyas men betonar också vikten och nödvändigheten av mångfald.

Region Stockholm är positivt till utredningens förslag att förtydliga både Kungliga tekniska högskolans samordningsansvar för SciLifeLab och Vinnovas mandat att stärka näringslivets medverkan i uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer. Region Stockholm noterar att utredningens definition av forskningsdata och att forskningsinfrastruktur i kommunal och regional regi inte inkluderas innebär att komplexiteten i frågorna kring forskningsdatas koppling till, och beroende av, hälsodata förbises.

## Bakgrund

Den 7 maj 2020 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att lämna förslag om utveckling av organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur på nationell nivå. I uppdraget ingick att lämna förslag på hur ett system för nationell prioritering av forskningsinfrastruktur kan utformas.

Utredningen beskriver hur finansieringen, styrningen och organisationen av forskningsinfrastruktur påverkas av ett stort antal aktörer, organisationer, organisationsformer, finansiärer och finansieringskällor. Utredningen behandlar dock inte forskningsinfrastruktur i kommunal och regional regi och utreder inte heller hur ALF-avtalet kan utvecklas för att ta hänsyn till användningen av forskningsinfrastruktur.

Utredningen bedömer att systemet för styrning och prioritering av nationell forskningsinfrastruktur bör utvecklas och förnyas. Bland annat föreslås den politiska styrningen utvecklas för att tydligare kunna bidra till en utvecklad styrning och prioritering av den nationella forskningsinfrastrukturen. På sikt föreslås också universiteten och högskolorna få ett större ansvar för svensk forskningsinfrastruktur och att Vetenskapsrådets och Vinnovas ansvar förtydligas.

Utredningen ser inget behov av att ändra organisationsformen eller finansieringen för SciLifeLab men föreslår att Kungliga Tekniska högskolans samordningsansvar förtydligas och att lärosätena får mer stöd i vissa juridiska aspekter.

Svenskt näringslivs medverkan i både uppbyggnad och användning av forskningsinfrastruktur ses av utredningen som ett sätt att maximera samhällsnyttan av investeringen som gjorts med offentliga medel. Vinnovas mandat att aktivt bidra till näringslivets uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer föreslås därför tydliggöras.

Utredningen bedömer att det saknas en tydlig vision och strategi för digitala infrastrukturer för forskning och deras roll i den digitala omställningen. Därför föreslås att digitala infrastrukturer som understödjer forskning samlas i en gemensam organisation som lämpligast bedrivs i myndighetsform. Utredningen inkluderar bara digitala infrastrukturer som är understödjande till forskning och forskningsinfrastrukturer och definierar forskningsdata som den digital information som skapas under forskningsprocessen.

Karolinska Universitetssjukhuset har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65) och ser positivt på förslagen om förtydligandena av Kungliga tekniska högskolans samordningsansvar för SciLifeLab och Vinnovas mandat att stärka näringslivets medverkan i uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer.

**Region Stockholms yttrande**
Stockholmsregionen har framstående forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik i kombination med universitetssjukvård av hög klass, många Life science-företag och modern forskningsinfrastruktur. Region Stockholm antog i september 2021 en Life science-strategi med det uttalade målet att skapa en forskningsinfrastruktur i världsklass, ett hälso- och sjukvårdssystem av hög internationell kvalitet och ett konkurrenskraftigt näringsliv och ett dynamiskt innovationsklimat.

SciLifeLab har sedan dess tillkomst inneburit en viktig förstärkning av flera delar av den kliniska forskningen och av implementering av ny kunskap inom framför allt genomik. Denna utveckling förväntas få ännu större betydelse framgent när allt fler studier inriktas på precisionsmedicin, det vill säga individanpassad diagnos och behandling baserad på data från moderna molekylära analyser. Region Stockholm är positivt till utredningens förslag att Kungliga Tekniska högskolans samordningsansvar för SciLifeLab förtydligas och att de ges mer stöd avseende vissa juridiska aspekter.

Region Stockholm tillstyrker också tydliggörandet av Vinnovas mandat att bidra till näringslivets uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer. Region Stockholm arbetar aktivt för att bygga vidare på regionens starka tradition att samverka med universitet och näringsliv och ser det som en nyckel för att behålla rollen som värd för ledande kunskapsorganisationer med framgångsrik forskning och för framstående kunskapsintensiva företag.

Region Stockholm instämmer i att det finns ett behov av bättre samordning av understödjande digitala infrastrukturer för forskning inom universitets- och högskolesektorn men mot bakgrund av att utredningen endast beaktar delar av den digitala infrastrukturen kan förslaget om styrning och organisationsform inte utvärderas. Utredningen använder en tydligt avgränsad definition av forskningsdata men då forskningsdata i klinisk medicinsk forskning ofta initialt utgörs av hälsodata innebär avgränsningen att viktiga delar förbises. Region Stockholm betonar behovet av att hantera

frågorna kring användningen av hälsodata sammanhållet oavsett användningsområde. Användning för forskning kan inte separeras från användning för individen vård och omsorg. Inte minst i ljuset av precisionsmedicin där hälso- och vård och forskning är tätt sammanvävda framstår frågan som ofullständigt utredd när de bredare perspektiven inte beaktas.

**Ekonomiska konsekvenser**
Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Carina Lundberg Uudelepp
Regiondirektör

Clara Hellner
Forsknings- och
innovationsdirektör

**Beslutsunderlag**

1. Sammanfattning Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)
2. Karolinska Universitetssjukhusets yttrande den 21 november 2021

**Beslutsexpediering**

1. Utbildningsdepartementet

Godkänd av Carina Lundberg Uudelepp, 2021-12-17

# Sammanfattning

## Utredningens uppdrag

Den särskilde utredaren ska i enlighet med direktiven (dir. 2020:52) lämna förslag om utveckling av organisation, styrning och finansiering av forskningsinfrastruktur på nationell nivå. Utredaren ska också lämna förslag på hur ett system för nationell prioritering av forskningsinfrastrukturer kan utformas. Syftet är att upprätthålla en forskningsinfrastruktur av hög kvalitet som ska vara ett effektivt stöd för att möta samhällsutmaningarna, när FN:s globala mål för hållbar utveckling (Agenda 2030) ska genomföras och i förverkligandet av målet att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer.

Utredaren ska bland annat även föreslå en eller flera finansieringsformer för nationell forskningsinfrastruktur, en eller flera modeller för organisation och styrning av nationella forskningsinfrastrukturer vid universitet och högskolor, ett samordnat system på nationell nivå för prioritering av infrastruktursatsningar, och en nationell organisation av e-infrastruktur för forskning. Nedan redogörs för utredningens väsentligaste bedömningar och förslag.

## Det komplexa landskapet innebär fördelar – och även risker

Det är en mångfald av aktörer, organisationer, organisationsformer, finansiärer och finansieringskällor som påverkar finansieringen, styrningen och organisationen av forskningsinfrastruktur. Utredningens bedömning är att det finns fördelar med denna mångfald, exempelvis genom att många aspekter beaktas och att systemet därigenom rymmer en större flexibilitet. Det komplexa landskapet är också i viss

mån ofrånkomligt, givet att forskning och forskningsinfrastruktur förväntas svara mot och möta en rad olika behov, inklusive politiska mål och samhällsutmaningar.

Men det finns också risker med nuvarande situation, till exempel att prioriteringar inte sker av rätt aktör med lämplig information eller att resurser inte används effektivt. Komplexitet och svåröverblickbarhet kan också leda till brister i fråga om insyn och ansvarsutkrävande. Det är därför utredningens uppfattning att det behövs reformer för att förbättra och utveckla styrningen på området utan att den viktiga och nödvändiga mångfalden hotas.

Utredningen bedömer att det finns behov av vissa mer omfattande förändringar som kan kräva ytterligare utredning i den riktning utredningen anger. Men utredningen anser också att det redan inom ramen för dagens system kan genomföras mindre omfattande förändringar.

## Utveckla den politiska styrningen

Riksdagens beslut om forskningsinfrastruktur utgör grunden för många aktörer under lång tid. Det är därför centralt att dessa beslut är väl underbyggda, formulerade och förankrade för att bidra till att de politiska målen kan nås och verksamheten bedrivas effektivt.

Utredningen anser att systemet för styrning och prioritering av nationell forskningsinfrastruktur bör utvecklas och förnyas. Den politiska styrningen bör utvecklas för att utgöra ett tydligare verktyg i en utvecklad styrning och prioritering av den nationella forskningsinfrastrukturen på alla nivåer.

Riksdagen och regeringen bör fokusera på den långsiktiga övergripande strategiska inriktningen, sätta eventuella mål samt besluta om resurser. Regeringen kan, med det som grund, utforma de mer konkreta förutsättningarna och styrningen av verksamheten. I övrigt bör regeringen fokusera på att följa upp verksamheten och de fattade besluten.

Den forskningspolitiska propositionen är grunden för denna utveckling. Regeringen bör bredda deltagandet i forskningsberedningen till att omfatta de politiska partierna, för att långsiktigt förankra forskningspolitiska inriktningar. Även forskningsberedningens roll bör utvecklas i till exempel arbetet med den forskningspolitiska pro-

positionen. En långsiktig övergripande strategisk inriktning av forskningsinfrastruktur bör ingå i den forskningspolitiska propositionen.

## Stärk förutsättningarna för samverkan om forskningsinfrastruktur

Det finns inget behov av att reglera organisationen av forskningsinfrastrukturer vid universitet och högskolor. Det finns styrkor och svagheter med nuvarande organisationsmodeller som bygger på främst frivillig samverkan men flexibiliteten att organisera verksamheten ändamålsenligt är nyckeln till bättre samverkan.

Utredningen bedömer däremot att friheten att organisera forskningsinfrastrukturer behöver följas upp med tydligare ansvarsutkrävande. Regeringens styrning av lärosätena kan därför utvecklas så att myndigheterna tar ett mer vidgat perspektiv och professionaliserat tillvägagångssätt vid uppbyggnad och drift av forskningsinfrastrukturer. Detta är främst relevant för de forskningsinfrastrukturer som har tydliga kopplingar till andra samhällsuppdrag eller politiska prioriteringar.

I de flesta fall är myndighetsformen att föredra för organisation av verksamhet för forskningsinfrastruktur. Utredningen anser att det bör finnas flexibilitet vid val av organisationsform av sådan verksamhet eftersom varje situation behöver prövas för sig.

Utredningen föreslår att regeringen utvecklar sin styrning av myndigheterna gällande samverkan om forskningsinfrastruktur. Det behöver finnas en mer aktiv dialog med myndigheterna och uppföljning av frivillig samverkan om forskningsinfrastruktur så att regeringen kan skapa förutsättningarna för stärkt samverkan.

Det åligger lärosätena att organisera nationella forskningsinfrastrukturer men det saknas formella samarbetsplattformar och forum för att samordna arbetet mellan lärosätena.

Därför föreslås att regeringen uppdrar åt den eller de myndigheter som regeringen finner lämpliga att stödja lärosätena i deras samverkansarbete om forskningsinfrastruktur. Stödet kan vara exempelvis juridiskt och förvaltningsmässig rådgivning, skapandet av ett forum för kunskaps- och erfarenhetsutbyte om planering av drift och finansiering av forskningsinfrastruktur, samt utveckling av gemensamma rikt-

linjer kring roller och ansvarsfördelning för olika samverkansmodeller för nationella forskningsinfrastrukturer.

## Finansieringen är svår att kartlägga men är i huvudsak flexibel med utvecklingspotential

Det saknas fullständig, relevant och tillförlitlig finansiell information om just forskningsinfrastruktur. Den information som finns är på en mer övergripande nivå och rör snarare forskningen i sin helhet. Finansieringen av forskningsinfrastruktur sker vanligtvis inom ramen för finansiering av forskning och på motsvarande vis redovisas snarare utgifter och kostnader för verksamheten forskning på en mer övergripande nivå. Den finansiella särredovisning som förekommer avseende forskningsinfrastruktur är snarare undantag och ger inte en fullständig tillförlitlig helhetsbild för forskningsinfrastruktur.

Utredningen bedömer även att forskningsinfrastrukturen bör analyseras utifrån hela livscykeln samt att samtliga förväntade effekter och konsekvenser ska ingå i den analysen.

För att få mer fullständig information i syfte att utveckla analyser, styrning och prioriteringar bedömer utredningen att regeringen bör överväga att ålägga ansvariga myndigheter ett rapporteringskrav. Rapporteringskravet kan i så fall omfatta utgifter och kostnader för såväl anskaffning, som drift och förvaltning, avseende den forskningsinfrastruktur myndigheten ansvarar för. Regeringen bör noga överväga hur rapporteringskravet utformas så att det fyller sitt syfte och kan hanteras effektivt av samtliga parter.

Vidare anser utredningen att utgifter och kostnader för forskningsinfrastruktur normalt ska betraktas som utgifter och kostnader för att bedriva forskning. Givet att forskningsinfrastruktur är underordnad forskning, i termer av att den övergripande frågan är vilken forskning som ska bedrivas och omfattningen av den forskningen, bör beslut om forskningsinfrastruktur vara en konsekvens av de forskningspolitiska beslut som fattas.

Det ekonomiadministrativa regelverket är flexibelt och tillfredsställer därmed de grundläggande kraven på tydlighet och flexibilitet. Regeringen har även möjlighet att anpassa styrningen ytterligare genom undantag och särskilda krav för de fall det anses nödvändigt.

Regeringen bör dock överväga att vidta ett antal åtgärder i syfte att ytterligare öka den finansiella flexibiliteten. Regeringen borde överväga att utöka det undantag som lärosätena har avseende finansiering av anskaffningen av forskningsinfrastruktur. Förslaget innebär att lärosätena även får finansiera anskaffningen av forskningsinfrastruktur (anläggningstillgång) med den del av befintligt myndighetskapital som härrör från anslag för forskning. Förslaget innebär en utökning av ett redan befintligt undantag från lånefinansiering och bidrar till en enhetlig användning av forskningsanslag.

Utredningen ställer sig i allt väsentligt bakom de förslag Ekonomistyrningsverket (ESV) lämnar i rapporten Uttag av avgifter för forskningsinfrastruktur (ESV 2020:13). Utredningen vill dock uppmärksamma regeringen om ett antal frågor som kan komma att behöva beaktas i den fortsatta beredningen av ESV:s förslag. Regeringen bör säkerställa att ett eventuellt avgiftsuttag är förenligt med rådande praxis inom respektive forskningsområde. Dessutom bör regeringen försäkra sig om att ett avgiftsuttag inte innebär icke önskvärda effekter för användarna och användningen av forskningsinfrastrukturen.

Regeringen kan vidare överväga att föreslå att ny omfattande forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse ska betraktas som en samhällsinvestering förutsatt att regeringen bedömer att det bidrar till en effektiv styrning och resursanvändning.

En samhällsinvestering ska i så fall redovisas i en investeringsplan som presenteras för riksdagen i budgetpropositionen. Därmed ska även finansieringen av samhällsinvesteringen beslutas av riksdagen i samband med behandlingen av investeringsplanen.

## Viss forskningsinfrastruktur är av särskilt nationellt intresse

Utredningen bedömer att det finns en kategori av forskningsinfrastrukturer som kan anses vara av särskilt nationellt intresse. Det kan till exempel röra sig om forskningsinfrastrukturer med ett finansieringsbehov som är så omfattande att det svårligen kan hanteras av enskilda myndigheter så som lärosäten. En finansiellt omfattande forskningsinfrastruktur kan innebära så stora finansieringsåtaganden för ett enskilt lärosäte, eller annan myndighet, att det innebär mycket svårhanterade prioriteringar. På motsvarande vis kan förändringar i

finansieringsbehovet även få stora effekter för många aktörer med nya och förändrade finansieringsbehov för det fall forskningsinfrastrukturen påverkar många parter.

Ett annat skäl är att det kan krävas en särskild kompetens att styra, prioritera, ansvara för och i övrigt hantera vissa forskningsinfrastrukturer. Att ansvara för forskningsinfrastruktur kan innebära att ansvarig myndighet ställs inför frågor av en delvis annan karaktär än vad ansvarig myndighet behöver för sin övriga verksamhet.

På motsvarande vis kan det finnas skäl att hantera viss forskningsinfrastruktur i särskild ordning för de fall det finns särskilda politiska behov. Detta skulle kunna vara fallet i samband med utrikespolitiska eller säkerhetspolitiska hänsyn liksom vid politiskt utpekade samhällsutmaningar.

Komplexiteten i dessa forskningsinfrastrukturer medför att det ställs höga och inte sällan andra krav, på den kompetens som krävs vid analyser och styrning. Det kan därför vara aktuellt att särskilt att organisera, analysera, prioritera, styra och finansiera forskningsinfrastrukturer av särskilt nationellt intresse skilt från övrig nationell forskningsinfrastruktur.

## MAX IV-laboratoriet bör fortsatt bedrivas i myndighetsform med förtydligat ansvar

Utredningen anser att MAX IV-laboratoriet i nuläget bör bedrivas i myndighetsform och med fördel vid Lunds universitet. Om regeringen bedömer att de vill etablera en ny myndighet för verksamheten inom MAX IV-laboratoriet vill utredningen poängtera att en framtida utredning noggrant beaktar förutsättningarna för forskning, kompetensförsörjning och större nyinvesteringar.

Utredningen bedömer att regeringen behöver ha en tydligare strategisk vision gällande MAX IV-laboratoriet som nationell forskningsinfrastruktur för att underlätta involverade myndigheters arbete med infrastrukturen, inklusive finansiärernas.

I syfte att tydliggöra Lunds universitets nationella ansvar för laboratoriets verksamhet och lärosätets mandat att organisera verksamheten ändamålsenligt utifrån det ramverk som förordningen anger föreslår utredningen vissa ändringar i lydelser i förordning (1994:946)

om den nationella forskningsanläggningen i elektronacceleratorlaboratoriet (MAX IV-laboratoriet) i Lund.

## Även SciLifeLab:s organisationsform bör behållas med förtydligat ansvar

Utredningen ser inte att finns behov av att ändra organisationsformen för SciLifeLab. Vidare bedömer utredningen att regeringens styrning av samverkansformen bör behållas men utvecklas för att tydliggöra Kungl. Tekniska högskolans samordningsansvar för SciLifeLab.

Organisationen av verksamheten genom samverkan kan dock bli mer effektiv där lärosätena behöver ges mer stöd avseende vissa juridiska aspekter.

Vissa ändringar i förordning (2013:118) om Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning föreslås. Förslagen avser att förtydliga roll- och ansvarsfördelningen mellan regeringen och Kungl. Tekniska högskolans styrelse för verksamheten som bedrivs inom ramen för SciLifeLab.

## Ett vidgat perspektiv även avseende näringslivets möjlighet att medverka

Utredningen bedömer att deltagande av svenskt näringsliv i både uppbyggnad och användning av forskningsinfrastruktur är ett sätt att maximera samhällsnyttan av investeringen som gjorts av offentliga medel. Ett ökat deltagande och tillgänglighet står inte i konflikt med vetenskaplig kvalitet. Samverkan mellan akademi och näringsliv för att använda en forskningsinfrastruktur effektivt kan vara, och är ofta, fördelaktigt för båda parter; allt beror på hur formerna för samverkan ser ut.

De senaste årens utveckling av Vetenskapsrådets och Vinnovas uppgifter för ett ökat deltagande i forskningsinfrastrukturer har varit positiva och kan stärkas ytterligare. Utredningen föreslår bland annat mot den bakgrunden ändringar i förordning (2009:975) med instruktion för Vetenskapsrådet. Förslagen som utredningen lämnar avser skapa förutsättningarna för att Vetenskapsrådet ska kunna beakta ett vidgat perspektiv i myndighetens arbete med forskningsinfrastruk-

turer. Bland annat lämnas förslag gällande ledamöterna i Rådet för forskningens infrastrukturer. Utredningen föreslår även ändringar i lydelser i förordning (2009:1101) med instruktion för Verket för innovationssystem. Förslagen som utredningen lämnar avser tydliggöra Vinnovas mandat att själv aktivt bidra till näringslivets medverkan i uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer. I tillägg till detta föreslår även utredningen att Vinnova ges i uppdrag, att i samverkan med lärosätena, ta fram en samlad plats där myndigheterna på frivillig basis kan synliggöra relevant information om tillgängliga forskningsinfrastrukturer.

Inom ramen för ett vidgat perspektiv anser utredningen att naturabidrag till forskningsinfrastruktur har stora fördelar för svensk forskning och näringslivets deltagande i forskningsinfrastrukturer. Utredningens bedömning är att en tydlig övergripande strategisk inriktning för forskningsinfrastrukturer kan ge bättre förutsättningar att beakta naturabidrag.

## Samla digitala infrastrukturerna för forskning i en myndighet

Utredningens bedömning är att det saknas en tydlig vision och strategi för digitala infrastrukturer för forskning och deras roll i den digitala omställningen. Vidare anser utredningen att ingen enskild organisation har fått mandat för samordning av sektorn avseende digitala infrastrukturer.

Det finns ett behov av bättre samordning av understödjande digitala infrastrukturer för forskning inom universitets- och högskolesektorn. Bättre samordning av sektorn är en förutsättning för en förvaltningsgemensam digital infrastruktur för informationsutbyte som sträcker sig till hela den offentliga förvaltningen. Utredningen föreslår därför att digitala infrastrukturer som understödjer forskning samlas i en gemensam organisation. Verksamheten bör lämpligast bedrivas i myndighetsform. De rättsliga förutsättningarna för myndighetens uppgifter bör redas ut inför att mer konkreta förslag om organisation tas fram. Myndigheten för digital infrastruktur för forskning kan bli en separat ny myndighet eller ingå i det som föreslås för hantering av forskningsinfrastruktur på längre sikt – en samlad ny myndighet.

Behovet av ökad samordning av de understödjande digitala infrastrukturerna motiveras av utredningens analys och bedömningar avseende de enskilda och samlade verksamheterna:

- Lärosätena behöver mer stabilitet i finansieringen av och stöd i sådant som bedrivs inom Svenska Nationell Datatjänst (SND) för att de ska kunna hantera utmaningarna som tillgängliggörande av forskningsdata innebär.
- Registeruppdraget/RUT kan behöva en mer anpassad styrning och organisation, än det som ryms inom Vetenskapsrådet, för att kunna ta hänsyn till det bredare perspektivet och behovet hos aktörer, som näringslivet, regioner, kommuner och statistikmyndigheter.
- Nationell arkivdatabas (NAD) faller väl inom ramen för Riksarkivets myndighetsinstruktioner från regeringen, där Riksarkivet är den myndighet med bäst kompetens och förutsättningar för att hjälpa tillgängliggörande av arkivdata från olika arkivinstanser.
- Organisationen av Swedish National Infrastructure for Computing (SNIC) behöver utvecklas så att verksamheten kan tillgodose det ökade behovet hos ett brett spektrum av forskande myndigheter. Regeringen kan ha mer tydlig styrning av verksamhet inom SNIC för att underlätta uppföljning och ansvarsutkrävande av stora investeringar som detta innebär.
- MONA-systemet har en naturlig hemvist vid Statistiska centralbyrån (SCB), men har outnyttjad potential för forskningsändamål.
- SUNET:s verksamhet vid Vetenskapsrådet avviker från myndighetens instruktionsenliga huvuduppgift och bör utvecklas för att skapa tydlighet avseende ansvar, roller och mandat för verksamheten, särskilt med avseende på transparensen inför anslutna organisationer.

## En framtida myndighet för forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse

Utredningen föreslår att regeringen prövar frågan att ge en ny myndighet huvudansvaret för finansiering av forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse. Myndighetens verksamhet bör präglas av ett nerifrån- och upp-perspektiv med sakkunniggranskning och fokus på vetenskaplig kvalitet. Utredningen anser att det krävs ett vidgat perspektiv vid prioritering och styrning av forskningsinfrastruktur, där det vidgade perspektivet rymmer såväl grundforskning som mer behovsmotiverad forskning.

Inrättandet av en särskild myndighet för forskningsinfrastruktur skulle innebära en renodling av roller och ansvar till gagn för kvalitet och effektivitet inom det forskningspolitiska landskapet i vid mening. Med en sådan lösning skulle både Vetenskapsrådet och lärosätena, som i dag har uppgifter avseende forskningsinfrastruktur av särskilt nationellt intresse, få ökade förutsättningar att fokusera på sina respektive instruktionsenliga huvuduppgifter.

I samband med utformningen av myndighetens organisation bör regeringen även försäkra sig om att relevanta intressen beaktas och att en bred kompetens tillvaratas. Regeringen bör även överväga att ge denna myndighet vissa andra centrala uppgifter rörande forskningsinfrastruktur. Sådana uppgifter för denna myndighet kan vara att utgöra en stabsmyndighet för regeringen och ett stöd för såväl regeringen som andra myndigheter i frågor rörande forskningsinfrastruktur. Stödet kan exempelvis ges i form av rådgivning samt att ta fram underlag och analyser inom myndighetens ansvarsområde. Dessutom bör regeringen överväga att låta denna myndighet även ansvara för digitala infrastrukturer som understödjer forskning.

Genom att föra det huvudsakliga ansvaret för finansiering av forskningsinfrastruktur till denna myndighet kan ansvar och uppgifter fokuseras. Utredningen anser att detta skapar bättre möjligheter för myndigheterna att fokusera på respektive huvuduppgifter och kärnkompetens.

## Fortsatt tillgång till polarforskningsfartyg

De forskningsmässiga aspekterna bör vara utgångspunkten vid val av hur svenska forskare ska säkras tillgång till framtida forskningsisbrytare. Det finns dock även andra intressen och intressenter av ett svenskt polarforskningsfartyg än de strikt forskningsmässiga. Dessa intressen bör beaktas, och även om möjligt, bidra till ett eventuellt nytt svenskt polarforskningsfartyg.

De tre alternativen, hyra plats på andra länders isbrytare, hyra av isbrytare eller konstruktion av ny isbrytare med förmåga att operera i förhållanden som råder i Högarktis och runt Antarktis har stora skillnader såväl vad avser finansiering och möjliga finansieringsmodeller som vad gäller verksamhetsmässiga konsekvenser.

Utredningen bedömer att hyra plats på andra länders isbrytare eller hyra av isbrytare skulle innebära negativa konsekvenser för svensk polarforskning och en ambitionssänkning jämfört med dagens läge.

Vidare anser utredningen att en nykonstruktion kräver en avsevärd ambitionsökning avseende polarforskning och Sverige som polarforskningsnation då finansieringsbehovet ökar. Samtidigt tyder det faktum att tillgänglig kapacitet inte utnyttjas fullt ut i dag på att ytterligare satsningar på själva polarforskningen kan behövas för att detta nya fartyg ska kunna utnyttjas på ett effektivt sätt.

Utredningen föreslår att finansieringsmodellerna i sig inte ska utgöra det enda beslutsunderlaget för val av lösning för svenska forskares framtida tillgång till polarforskningsfartyg. Utredningen anser att samtliga effekter av de olika alternativen bör utgöra det relevanta beslutsunderlaget.

Enligt utredningen bör den samhällsekonomiska effektiviteten för en polarforskningsisbrytares hela förväntade nyttjandeperiod eller livscykel vara utgångspunkten för val av finansieringsmodell och entreprenadmodell. När den samhällsekonomiska effektiviteten bedöms bör särskilt skillnader i finansieringskostnader, kapitalkostnader, effektivitet och riskfördelning analyseras. Det finns enligt utredningen inte några skäl att välja en viss finansiering av en nykonstruktion utifrån ett statsfinansiellt perspektiv.

Utredningen föreslår att regeringen överväger att betrakta ett nytt polarforskningsfartyg som en samhällsinvestering. Detta eftersom ett nytt polarforskningsfartyg sannolikt kommer att användas av forskare från flera olika lärosäten och länder, alltså inte enbart i

den ansvariga myndighetens egen verksamhet. Som samhällsinvestering bör ett polarforskningsfartyg finansieras med anslag. Detta utesluter dock inte andra finansieringskällor genom till exempel bidrag och donationer i enlighet med investeringsplanen.

Enligt utredningens bedömning kan ett utökat internationellt samarbete bidra till finansieringen av ett nytt svenskt polarforskningsfartyg och därmed ett effektivt resursutnyttjande.

Regeringen bör analysera frågan om hur samverkan mellan svenska myndigheter som har forskningsfartyg kan bidra till ökad effektivitet. Denna analys bör även inkludera Sjöfartsverket.

Givet en ambitionsnivå för svensk polarforskning på motsvarande dagens nivå bedömer utredningen att det alternativ som motsvarar dagens överenskommelse avseende Oden mellan Sjöfartsverket och Polarforskningssekretariatet bör övervägas.

KAROLINSKA UNIVERSITETSSJUKHUSET



2021-11-22 Dnr K 2021-8092

Region Stockholm
Regionledningskontoret

# Remissyttrande avseende Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65)

Regionledningskontoret har bjudit in Karolinska Universitetssjukhuset att besvara remiss Stärkt fokus på framtidens forskningsinfrastruktur (SOU 2021:65).

Stockholmsregionen har framstående forskning inom medicin, naturvetenskap och teknik i kombination med universitetssjukvård av yppersta klass, många Life Science-företag och modern forskningsinfrastruktur. Alla komponenter som behövs för att förverkliga Regionens Life Science-strategi att skapa "*en forskningsinfrastruktur i världsklass, ett hälso- och sjukvårdssystem av hög internationell kvalitet, ett konkurrenskraftigt näringsliv och ett dynamiskt innovationsklimat*" och bli en av världens fem ledande regioner för Life Science 2023. Karolinska Universitetssjukhuset (K) rankades 2021 som det sjunde mest framstående sjukhuset i världen och nummer tre i Europa. Sjukhuset är en viktig aktör för förverkligandet av regionens strategi och i sjukhusets egen FoU strategin för 2021–2023 finns flera viktiga strategiska områden för att driva arbetet framåt. Målet är att fortsätta leverera internationellt konkurrenskraftig och högkvalitativ forskning i universitetssjukvården, att aktivt arbeta för att öka antalet kliniska studier och främja samverkan med Life Science sektorn, samtidigt som man arbetar för en ökad samverkan och effektivare resursutnyttjande för att bli ännu mer konkurrenskraftiga.

Utredningens fokus på Universitet och högskolors finansiering av forskningsinfrastruktur berör Region Stockholm endast indirekt varför Karolinska Universitetssjukhuset avstår från att kommentera denna del. Karolinska Universitetssjukhuset har dock blivit inbjudna att ingå i den gruppering som tar fram Karolinska Institutets remissvar och har där möjlighet att bidra till svaret inom detta område. Tre delar av förslaget har dock stor betydelse för Region Stockholm och framför allt klinisk forskning och implementering av forskningsresultat i vården:

- SciLifeLab:s organisations- och finansieringsmodell.
- Forskningsinfrastrukturer som är av intresse för svenskt näringsliv.
- Organiseringen av digitala infrastrukturer för forskning.

Karolinska Universitetssjukhuset tillstyrker förslag att

- **8.4.2 Ändringar i förordningen om SciLifeLab:**
  Ändra 4 § och 5 § punkt 5 i förordning (2013:118) om Nationellt centrum för livsvetenskaplig forskning för att förtydliga roll- och ansvarsfördelningen mellan regeringen och Kungliga Tekniska högskolans styrelse för verksamheten som bedrivs inom ramen för SciLifeLab.
- **8.8.1 Vinnovas långsiktiga arbete med forskningsinfrastrukturer:**
  Ändra 2 § punkt 3 i förordningen (2009:1101) med instruktion för Verket för innovationssystem för att tydliggöra Vinnovas mandat att själva aktivt bidra till näringslivets uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer.
- **7.3.4 Analys och bedömningar av SciLifeLab:s organisations- och finansieringsmodell:**
  Bibehåll organisationsformen för SciLifeLab, men att organisationen av verksamheten genom samverkan kan bli mer effektiv där lärosätena behöver ges mer stöd avseende vissa juridiska aspekter.
- **8.5 Organiseringen av digitala infrastrukturer för forskning:**
  Digitala infrastrukturer som understödjer forskning bör samlas i en gemensam organisation. Verksamheten bör lämpligast bedrivas i myndighetsform.

*Särskilda synpunkter*

**7.3.4 Analys och bedömningar av SciLifeLab:s organisations- och finansieringsmodell**

I fråga om SciLifeLab:s organisation vill Karolinska Universitetssjukhuset framhålla att SciLifeLab sedan dess tillkomst inneburit ett avgörande uppsving för flera grenar av klinisk forskning och implementering av ny kunskap inom framför allt genomik. Denna utveckling förväntas få ännu större betydelse i framtiden när allt fler studier inriktas på precisionsmedicin, dvs individanpassad behandling baserad på data från moderna molekylära analyser. Denna utveckling har redan börjat implementeras i vården och här spelar SciLifeLab:s arsenal av toppmoderna instrument och unika samling av kompetens en avgörande roll. Att SciLifeLab skall ha oförändrad organisatorisk ställning anser därför Karolinska Universitetssjukhuset är viktigt för den förväntade utvecklingen inom laboratoriebaserad klinisk forskning och utveckling och implementering av ny kunskap. Karolinska Universitetssjukhuset stödjer även att SciLifeLab får ett ökat juridiskt och förvaltningsmässigt stöd för att bland annat underlätta vid avtalsskrivningar.

**8.8.1 Forskningsinfrastrukturer som är av intresse för svenskt näringsliv**

Samverkan med näringsliv utgör en annan hörnpelare i den kliniska forskningen. Det finns otaliga exempel på framgångsrik sådan samverkan där svenska kliniska forskare gjort avgörande genombrott inom diagnostik och behandling tack vare näringslivssamverkan. Karolinska Universitetssjukhuset instämmer att *samverkan mellan akademi och näringsliv för att använda en forskningsinfrastruktur effektivt kan vara, och är ofta, fördelaktigt för båda parter; allt beror på hur formerna för samverkan ser ut.*

Vid Karolinska Universitetssjukhuset bedrivs även ett stort antal kliniska prövningar i samarbete med näringslivet, en forskning som bidrar till hälso- och sjukvårdens utveckling och därmed den framtida vården. En bra samverkan mellan hälso- och sjukvård, företag och

universitet är en förutsättning för att dessa prövningar ska kunna genomföras. Karolinska Universitetssjukhuset är positiva till förslaget att tydliggöra Vinnovas mandat att själva aktivt bidra till näringslivets uppbyggnad och användning av forskningsinfrastrukturer.

**8.5 Organiseringen av digitala infrastrukturer för forskning**

Beträffande *Organiseringen av digitala infrastrukturer för forskning* är detta en viktig fråga för klinisk forskning med många aspekter. Utredningen lyfter fram en komplex bild av forskningsinfrastrukturer. Karolinska Universitetssjukhuset vill framhäva vikten av att säkerställa att den forskningspotential som finns i de unika svenska registren kommer till användning på ett säkert sätt. Karolinska Universitetssjukhuset är positiva till utredningens förslag att Registeruppdraget/RUT får en mer anpassad styrning och organisation under en ny myndighet där även andra digitala infrastrukturer som MONA, SNIC med flera ingår. Förslaget är ett steg i rätt riktning för att tillskapa en ändamålsenlig och integritetsäker infrastruktur för klinisk forskning där vårddata bearbetas. En ny myndighet får även möjlighet att ta hänsyn till aktörer inom hela sektorn vilket är viktigt för svensk läkemedelsforskning och framtidens vård.

Beslut om detta yttrande har fattats av sjukhusdirektören på delegation av styrelsen för Karolinska Universitetssjukhuset. Yttrandet har föredragits av FoU-direktören Annika Tibell.

Beslutat dag som ovan

Björn Zoëga
Sjukhusdirektör

Delges: Styrelsen (anmälan), Registrator K